

ก. ปัจจัยด้านประชากรที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ก่อนที่จะพิจารณาปัจจัยด้านประชากรที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ จะขอพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีชาวเดในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต เปรียบเทียบกับโครงการที่สำคัญอื่น ๆ ที่ศึกษาในสถานภาวะเจริญพันธุ์ 2 โครงการ ซึ่งโครงการดังกล่าวคือ โครงการมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2519 และโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของหมู่บ้านประมง พ.ศ. 2521 จากตารางที่ 15 พบว่าเมื่อพิจารณาในกลุ่มอายุของสตรีระหว่าง 15-49 ปี จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคนของสตรีชาวเดมีค่าแตกต่างกับโครงการมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2519 คือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.42 คน และ 3.60 คน แต่ค่าจำนวนบุตรเกิดรอดดังกล่าวมีค่าใกล้เคียงกับโครงการวิจัยเศรษฐกิจสังคมและประชากรหมู่บ้านประมง พ.ศ. 2521 คือจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.58

การพิจารณาในทุกกลุ่มอายุของการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเด ในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต เปรียบเทียบกับโครงการมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2519 พบว่าสตรีในทุกกลุ่มอายุของการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเดในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าโครงการมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2519 และเมื่อเปรียบเทียบกับโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากร พ.ศ. 2521 พบว่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเดในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ตมีค่าสูงกว่าเกือบจะทุกกลุ่มอายุ ยกเว้นกลุ่ม 40-44, 45-49 และกลุ่มรวม 15-49 ¹

¹Amos H. Hawley, and Visid Prachuabmoh, Family Growth and Family Planning in a Rural District of Thailand Family Planning and Population Programs (Chicago : University of Chicago Press, 1966), P. 528.

ตารางที่ 15 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุจากโครงการมุสลิมภาคใต้ พ.ศ. 2519, โครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของหมู่บ้านประมง พ.ศ. 2521 และการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา ภูเก็ต 2524

อายุของสตรี	โครงการมุสลิมภาคใต้	โครงการวิจัยหมู่บ้านประมง	การสำรวจภาวะเจริญพันธุ์
	พ.ศ. 2519 ก.	พ.ศ. 2521 ข.	ของสตรีชาวเลในจังหวัด กระบี่ พังงา และภูเก็ต
15-19	1.00	0.64	1.51
20-24	1.80	1.59	2.41
25-29	3.20	2.84	3.59
30-34	4.20	3.91	5.29
35-39	4.60	5.15	5.86
40-44	5.10	7.35	6.93
45-49	5.00	7.67	6.89
15-49	3.60	4.58	4.42

ที่มาของข้อมูล ก. จารุวรรณ เหมะธร และมาดิณี ซ่อมพฤกษ์, อิทธิพลของศาสนาต่อภาวะเจริญพันธุ์ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มิถุนายน 2523), หน้า 19 ตารางที่ 13

ข. เกื้อ วงศ์บุญสิน, "ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในหมู่บ้านประมง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522), หน้า 32 ตารางที่ 15

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการวิจัย ความแตกต่างในเรื่องภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีในประเทศต่าง ๆ พบว่า มีปัจจัยหลายด้านที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อภาวะเจริญพันธุ์ ซึ่งแต่ละปัจจัยก็มีความสำคัญมากน้อยต่างกันไปตามสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของประเทศนั้น ๆ ปัจจัยด้านประชากรก็เป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง ที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ การพิจารณาในบทนี้ จะกล่าวถึงปัจจัยด้านประชากรกับจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีชาวไลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต

1. อายุเมื่อแรกสมรสของสตรี อายุเมื่อแรกสมรสได้เป็นที่ยอมรับกันมานานแล้วว่า เป็นปัจจัยที่สำคัญอันหนึ่ง ซึ่งมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ทั้งนี้เนื่องจากช่วงของการมีบุตรของสตรี จะเริ่มตั้งแต่ 15 ปีถึง 49 ปี ซึ่งตามหลักวิชาชีววิทยาสตรีที่ทำการสมรสตั้งแต่อายุยังน้อย นอกจากความสามารถมีบุตรจะสูงแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะอยู่ในระยะเวลาดการสมรส นานกว่า และยอมให้กำเนิดบุตรได้มากกว่าสตรีที่สมรสเมื่ออายุมาก

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ จากตารางที่ 16 เมื่อพิจารณาทุกกลุ่มอายุพบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีในทุกกลุ่มอายุลดลง เมื่ออายุแรกสมรสของสตรีเหล่านั้นสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น สตรีที่สมรสอายุต่ำกว่า 15 ปี จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.87 คน ในขณะที่สตรีที่สมรสอายุ 15-19, 20-24, และ 25-29 ปีขึ้นไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.60 คน, 4.56 คน และ 1.93 คนตามลำดับ ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนัก ถึงแม้ว่าในช่วงอายุสมรสต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำไป แต่ไม่น่าเป็นของแปลกสำหรับสตรีชาวไล เพราะขนบธรรมเนียมประเพณีของเขานิยมให้ลูก ๆ แต่งงานตั้งแต่อายุยังน้อย ถึงนั้นบางคนอาจจะมีสุขภาพยังไม่สมบูรณ์พอที่จะมีลูกได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า แบบแผนของจังหวัดภูเก็ต พังงา ต่ำกว่าของจังหวัดกระบี่ ในกรณีจังหวัดกระบี่ พบว่ามีแบบแผนไม่ค่อยแน่นอน

เมื่อควบคุมโดยอายุสตรีปัจจุบัน โดยแบ่งเป็น 4 หมวดอายุ คือ 15-24, 25-34, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไปนั้น พบว่า ก็ได้ผลเช่นเดียวกัน ทั้งนี้โดยที่แบบแผนค่อนข้างจะชัดเจนใน 3 กลุ่มหลัง และเมื่อพิจารณาถึงกลุ่มอายุแรก คือสตรีอายุ 15-24 ปี พบว่า

มีการผันแปรอยู่บ้าง แต่ก็มีแนวโน้มเป็นไปในลักษณะเดียวกัน ทั้งนี้โดยสตรีที่สมรสเมื่ออายุต่ำกว่า 15 ปี, 15-19 ปี และ 20-24 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ 2.07 คน, 1.87 คน และ 2.28 คนตามลำดับ

แต่สำหรับสตรีที่สมรสเมื่ออายุ 25 ปี และมากกว่าจะไม่มีค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยเลย เพราะไม่มีสตรีในกลุ่มอายุปัจจุบัน 15-24 ปี มีอายุแรกสมรสตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป อีกประการหนึ่งทุกจังหวัดมีผลมาจากตัวเลขของสตรีน้อยซึ่งมีค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่สมรสในแต่ละหมวดอายุแรกสมรสมีค่าไม่แน่นอนเมื่อพิจารณาตามหมวดอายุเป็นรายจังหวัด พบว่า กลุ่มอายุ 25-34 ปี แบบแผนของสตรีในกลุ่มนี้ค่อนข้างจะชัดเจนทุกจังหวัด ในขณะที่กลุ่มอายุอื่น ๆ ทุกจังหวัดไม่มีแบบแผนที่แน่นอน อาจเป็นเพราะบางกลุ่มอายุยังน้อยสตรีเพิ่งทำการสมรส และบางกลุ่มอายุมากก็ตาม แต่มักจะให้ค่าตอบไม่ตรงขอเท็จจริง ซึ่งมีผลทำให้ค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยมีค่าไม่แน่นอน ขอนาสังเกตคือจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ของสตรีในกลุ่มอายุ 45 ปี และมากกว่า จังหวัดภูเก็ตสูงกว่าจังหวัดกระบี่ แต่ในจังหวัดทั้งงานั้น หากค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยใกล้เคียง เพราะตัวเลขของสตรีในกลุ่มอายุ 45 ปี และมากกว่า ของจังหวัดทั้งงานี้น้อย จึงไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้เลย

ดังนั้น จากการศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต มีลักษณะใกล้เคียงกันกับการศึกษาของคนอื่น ๆ คือ การศึกษาของ แกวิน โจนส์ ถึงแบบแผนภาวะเจริญพันธุ์ของประเทศอินโดนีเซีย ระหว่าง ค.ศ. 1965 - 1970 พบว่าอายุแรกสมรสของประเทศอินโดนีเซียต่ำ และมีภาวะเจริญพันธุ์สูง ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ หลายประเทศ พบว่า สตรีอายุแรกสมรสสูงซึ่งมีผลทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำ โดยทั่วไปในประเทศอื่น ๆ สตรีจะให้กำเนิดบุตรในช่วงอายุ 20-29 ปี แต่ในกรณีของประเทศอินโดนีเซียแล้วไม่เป็นดังนั้น กลับพบว่า อัตราภาวะเจริญพันธุ์จะค่อนข้างสูงในสตรีอายุ 15-19 ปี และ 35-39 ปี โดยจะสรุปได้ว่า ภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงของอินโดนีเซีย เนื่องจากสตรีเริ่มมีบุตรเร็ว อันนี้มีผลมาจากการที่สตรีมีอายุแรกสมรสต่ำและจบสิ้นการมีบุตรช้า

อีกด้วย ¹ อันนี้เข้าลักษณะเดียวกันกับสตรีชาวเลมากเพราะสตรีชาวเลก็แต่งงานเร็ว และ
 จบสิ้นการมีบุตรชาควยเหมือนกัน และการศึกษาของกัลลัส เฟอ์นันโด ได้ศึกษาในประเทศ
 ศรีลังกา พบว่า อายุแรกสมรสโดยเฉลี่ย ระหว่าง ค.ศ. 1953-1963 ได้เพิ่มจาก 20.9 ปี
 เป็น 23.1 ปี ซึ่งมีผลทำให้อัตราเกิดลดลงร้อยละ 3.2 ² อันนี้เป็นข้อสนับสนุนที่ว่าสตรี
 แต่งงานเมื่ออายุมากขึ้น จะทำให้อัตราจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยลดลงไปควย ซึ่งใน
 การศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต ก็ได้ผลออกมา
 ในทำนองเดียวกันนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹Gavin W. Jones, "Fertility and Trends in Indonesia,"
Population studies 31 (March 1977) : 33.

²Dallas F.S. Fernande, "Recent Fertility Decline in Cylon"
Population Studies 26 (November 1972) : 448 - 449.

ตารางที่ 16 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุ แรกสมรส อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี และอายุแรกสมรส	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u> ต่ำกว่า 15 ปี	2.08(11)		- (1)*	2.07(12)
15-19	2.18(73)	1.58(11)	1.67(12)	1.87(96)
20-24	2.80(10)	- (1)*	- (3)*	2.28(14)
25-29	-	-	-	-
<u>25-34</u> ต่ำกว่า 15 ปี	- (4)*	-	- (1)*	6.50 (5)
15-19	4.91(65)	6.22 (6)	3.92(25)	4.73(96)
20-24	3.38(21)	2.33 (6)	3.70 (9)	3.28(36)
25-29	- (4)*	- (1)*	- (2)*	1.76 (7)
<u>35-44</u> ต่ำกว่า 15 ปี	- (2)*	- (1)*	-	6.33 (3)*
15-19	7.02(51)	5.71 (7)	6.08(10)	6.75(68)
20-24	7.43(20)	- (3)*	4.50 (7)	6.34(30)
25-29	-	-	-	-

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 16 (ต่อ) จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุแรกสมรส
อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี และอายุแรกสมรส	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
$\frac{45+}{\text{ต่ำกว่า 15 ปี}}$	- (1)*	-	-	- (1)*
15-19	7.55(26)	-	8.43 (7)	7.74(33)
20-24	7.62 (7)	-	- (3)*	7.01(10)
25-29	-	- (2)*	- (1)*	- (3)*
$\frac{\text{ทุกกลุ่มอายุ}}{\text{ต่ำกว่า 15 ปี}}$	3.80(18)	- (1)*	- (2)*	3.87(21)
15-19	4.80(215)	3.93(24)	4.40(54)	4.60(293)
20-24	5.19(58)	3.40(10)	3.84(22)	4.56(90)
25-29	- (4)*	- (3)*	- (3)*	1.93(10)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

2. ระยะเวลาของการสมรส ระยะเวลาของการสมรสมีส่วนเกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับภาวะเจริญพันธุ์ กล่าวคือ สตรีที่มีระยะเวลาของการสมรสยาวกว่า โอกาสของภาวะเจริญพันธุ์จะสูงกว่า สตรีที่มีระยะเวลาของการสมรสสั้นกว่า จากการวิจัยที่อำเภอโพธาราม พบว่า สตรีอายุระหว่าง 40-44 ปี และโสดสมรสแล้ว 30 ปี จะมีบุตรเกิดรอด 7.8 คน การสำรวจทั่วประเทศมาเลเซีย พบว่า สตรีที่สมรสแล้วในหมวดอายุ 25 ปี ถึง 34 ปี ซึ่งมีระยะเวลาของการสมรสระหว่าง 5-9 ปี จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.3 คน แต่ถาระยะเวลาของการสมรสยาวนานตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวนบุตรเกิดรอดจะเท่ากับ 5.3 คน¹

ผลการศึกษาสตรีในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ตครั้งนี้ พบว่า ใกล้เคียงกับการศึกษากังดาวมาแล้ว กล่าวคือ เมื่อดูจากทุกกลุ่มอายุของสตรีในตารางที่ 17 พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคนเพิ่มขึ้นเมื่อระยะเวลาสมรสยาวขึ้น ตัวอย่างเช่น สตรีที่มีระยะเวลาการสมรส 4 ปี และต่ำกว่า สตรีที่มีระยะเวลาการสมรส 5-9 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.13 คน และ 1.70 คนตามลำดับ ในขณะที่สตรีที่มีระยะเวลาการสมรส 10-14 ปี, 15-19 ปี, 20-24 ปี, 25 ปี และมากกว่าขึ้นไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.70 คน, 3.25 คน, 3.70 คน และ 3.97 คนตามลำดับ

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า มีแบบแผนคล้ายกันและมีข้อสังเกตว่า จังหวัดกระบี่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าจังหวัดพังงาและภูเก็ต ในช่วงระยะเวลาการสมรสเท่ากันทุกช่วง ตั้งแต่ระยะเวลาการสมรส 0-4 ปี จนถึง 25 ปี และมากกว่าขึ้นไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Malaysia, National Family Planning Board, Report on West Malasian Family Survey 1966 - 1967, (Kuala Lumpur : n.p. 1968), P. 230

ตารางที่ 17 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามระยะเวลาของการสมรส อายุของสตรี และจังหวัด

อายุปัจจุบันและ ระยะเวลาการสมรส	จังหวัด			รวม
	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	
<u>15-24</u>				
0-4	1.16(56)	1.00(10)	1.10(10)	1.13(76)
5-9	1.68(41)	- (4)*	1.25 (8)	1.62(53)
10-14	- (1)*	-	- (1)*	- (2)*
15-19	-	-	-	- (-)
20-24	-	-	-	- (-)
25ปีขึ้นไป	-	-	-	-
<u>25-34</u>				
0-4	- (4)*	- (2)*	- (2)*	1.12 (8)
5-9	1.80(44)	1.71 (7)	1.70(10)	1.77(61)
10-14	3.00(31)	- (3)*	2.24(21)	2.65(55)
15-19	3.58(19)	- (1)*	3.00 (5)	3.40(25)
20-24	-	-	-	-
25ปีขึ้นไป	- (1)*	-	- (2)*	- (3)*

* ขอมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 17 (ต่อ)

อายุปัจจุบันและ ระยะเวลาการสมรส	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>35-44</u>				
0-4	-	-	- (1)*	- (1)*
5-9	- (1)*	-	- (1)*	- (2)*
10-14	- (3)*	-	-	- (3)*
15-19	3.13(15)	- (4)*	2.86 (7)	3.04(26)
20-24	3.93(54)	3.00 (5)	3.33 (9)	3.78(68)
25ปีขึ้นไป	4.14(14)	- (4)*	- (4)*	3.91(22)
<u>45</u>				
0-4	-	-	-	- (-)
5-9	-	-	-	- (-)
10-14	-	-	- (1)*	- (1)*
15-19	- (1)*	-	- (1)*	- (2)*
20-24	3.86 (7)	- (2)*	- (2)*	3.18(11)
25ปีขึ้นไป	4.17(35)	- (1)*	3.39(14)	4.10(50)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
0-4	1.17(60)	1.00(12)	1.07(13)	1.13(85)
5-9	1.76(86)	1.73(11)	1.41(19)	1.70(116)
10-14	3.00(35)	- (3)*	2.35(23)	2.70(61)
15-19	3.46(35)	2.80 (5)	2.85(13)	3.25(53)
20-24	3.92(61)	2.43 (7)	3.27(11)	3.70(79)
25ปีขึ้นไป	4.18(50)	3.40 (5)	3.62(21)	3.94(76)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

การพิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าว โดยควบคุมวัยอายุปัจจุบันของสตรี พบว่ามีแบบแผนของความสัมพันธ์เช่นเดียวกันกับที่โลกกล่าวมาแล้ว กล่าวคือ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเมื่อระยะเวลาการสมรสยาวขึ้น อนึ่งพบว่าแบบแผนดังกล่าวผันแปรไปบ้างสำหรับสตรีในหมวดอายุ 45 ปีขึ้นไป ความผันแปรดังกล่าวเนื่องจากสตรีในกลุ่มอายุดังกล่าวมีอายุมาก ดังนั้นการให้คำตอบในเรื่องจำนวนบุตรอาจจะผิดพลาดไปบ้าง เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดก็ให้ผลในทำนองเดียวกันกับการพิจารณาทุกจังหวัด

การตายของทารก

H. Frederiksen กล่าวว่า "การลดอัตราการตายเป็นสาเหตุให้การเจริญพันธุ์ลดลง" เพราะเมื่อการตายลดลงจะมีสิ่งชักชวนแก่การเจริญพันธุ์เพื่อเป็นการรักษานาคครอบครัวที่ต้องการ คือมารดาคาดหวังว่าจำนวนบุตรครั้งหนึ่งของการเกิดรอดอาจจะตายระหว่างวัยทารกหรือวัยเด็ก ดังนั้นมารดาจะต้องมีบุตรให้มากกว่าจำนวนที่คาดหมายว่าจะอยู่รอดได้ จากผลการศึกษาของ จอห์น โคนเนล และวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ¹ โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวว่า พบว่า การตายของทารกมีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ โดยพบว่า ภาวะเจริญพันธุ์จะสูงในหมู่สตรีที่มีการตายของทารกสูง นอกจากนี้ผลการศึกษายังสรุปได้ว่า นอกจากการตายของทารกมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์แล้ว ยังพบว่าภาวะเจริญพันธุ์ที่สูงมีผลทำให้การตายของทารกสูงขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะเด็กในครอบครัวขนาดใหญ่จะได้รับการดูแลน้อยกว่าในครอบครัวขนาดเล็ก เป็นผลทำให้ภาวะการตายสำหรับเด็กในครอบครัวขนาดใหญ่สูงกว่าเด็กในครอบครัวขนาดเล็ก

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า การตายของทารกมีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ เหมือนกับการศึกษาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จากตารางที่ 18 เมื่อพิจารณาทุกกลุ่มอายุ พบว่า

¹Knodel and Prachuabmoh, The Fertility of Thai Women, 35 : 38.

ตารางที่ 18 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำนวนการตายของทารก
อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี และ การตายของทารก	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
1-2	1.62(26)	- (3)*	1.29 (7)	1.50(36)
3-4	- (1)*	-	- (1)*	- (2)*
5-6	-	-	-	-
<u>25-34</u>				
1-2	3.08(25)	- (3)*	2.45(11)	2.79(39)
3-4	4.14(14)	-	- (3)*	4.05(17)
5-6	- (1)*	-	-	- (1)*
<u>35-44</u>				
1-2	3.24(29)	3.83 (6)	3.83 (6)	3.41(41)
3-4	4.76(17)	- (1)*	- (2)*	4.60(20)
5-6	5.17 (6)	-	- (1)*	5.00 (7)
<u>45+</u>				
1-2	4.00 (8)	- (1)*	3.14 (7)	3.62(16)
3-4	4.81(16)	-	4.20 (5)	4.66(21)
5-6	5.00 (5)	-	- (2)*	4.71 (7)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
1-2	2.78(88)	2.69(13)	2.61(31)	2.73(132)
3-4	4.54(48)	- (1)*	3.82(11)	4.38(60)
5-6	5.00(12)	-	- (3)*	4.80(15)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

มาปฏิบัติ เช่น การปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวหรือแม่การเห็นคุณค่าของการมีครอบครัวขนาดเล็ก เป็นต้น ในหัวข้อนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยด้านสังคมว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์อย่างไรบ้าง

1. การศึกษา จากตารางที่ 19 พบว่า ร้อยละ 81.32 ของสามีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ โศสมรสกับสตรีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ และร้อยละ 18.68 โศสมรสกับสตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ และจากการวิจัยส่วนมากที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์กับระดับการศึกษาของสามีและภรรยา พบว่า ยิ่งระดับการศึกษาของคู่สมรสสูงขึ้นภาวะเจริญพันธุ์จะลดต่ำลง ในการศึกษาครั้งนี้จะแยกพิจารณาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาของสามี และการศึกษาของภรรยา ว่ามีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์อย่างไร

ก. การศึกษาของสามี จากการศึกษาของ เกื้อ วงศ์บุญสิน¹ จากโครงการวิจัยลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของหมู่บ้านประมง พ.ศ. 2521 พบว่า สตรีที่มีสามีมีการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และต่ำกว่า แตกต่างกับกับสตรีที่มีสามีมีระดับการศึกษา ป. 5 และสูงกว่า มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.64 คน และ 2.92 คนตามลำดับ

การศึกษาในการสำรวจภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต ครั้งนี้ (ตารางที่ 20) เมื่อพิจารณาทุกหมวดอายุไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาทุกจังหวัด หรือแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า สตรีที่สามีไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.65 คน ในขณะที่สตรีที่มีสามีสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.97 คน

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยโดยควบคุมอายุของสตรีโดยแบ่งเป็น 4 หมวดอายุดังกล่าว พบว่า โศผลในลักษณะเดียวกัน คือ สตรีที่สามีสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยลดลง

¹ เกื้อ วงศ์บุญสิน, "ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยในหมู่บ้านประมง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา สาขาประชากรศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 46.

ทั้งนี้โดยที่แบบแผนคนข้างจะชัดเจนใน 3 กลุ่มหลังคือ กลุ่มอายุ 25-34, 35-44 และ 45 ปีขึ้นไป สำหรับกลุ่มอายุ 15-24 ปีนั้น พบว่า แบบแผนไม่ค่อยชัดเจนนัก อาจจะเป็นผลเนื่องจากในกลุ่มอายุที่จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่สามีไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือมีจำนวนมาก ในขณะที่ข้อมูลของสตรีที่สามีสามารถอ่านและเขียนหนังสือมีจำนวนน้อย ซึ่งเป็นผลทำให้แบบแผนในกลุ่มอายุดังกล่าวไม่ชัดเจนนัก อนึ่งเมื่อเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีทั้ง 3 จังหวัด ที่ระดับการศึกษาเหมือนกัน พบว่าในกลุ่มอายุ 25-34 และ 35-44 นั้นภาวะเจริญพันธุ์ของจังหวัดทั้งงาต่ำกว่าจังหวัดอื่น เช่นเมื่อพิจารณาจากกลุ่ม 35-44 พบว่า สตรีที่สามีสามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ของจังหวัดทั้งงา มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.00 คน ในขณะที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.40 คน และ 3.22 คนตามลำดับ ผลที่ได้อาจพิจารณาได้จากนอกจากการศึกษาจะมีผลต่อภาวะการเจริญพันธุ์แล้ว การพิจารณาเป็นรายจังหวัด ยังชี้ให้เห็นว่า จังหวัดทั้งงามีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในระดับการศึกษาเดียวกัน ทั้งนี้เพราะจังหวัดทั้งงามีการทำเหมืองแร่และการประมงยอมได้รับความรุกรานจากโลกภายนอกได้มากกว่า 2 จังหวัดที่เหลือ อนึ่งแบบแผนที่ใ้จะชัดเจนใน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มอายุ 25-34, 35-44 แต่ในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ผลที่ได้กลับตรงกันข้าม การศึกษาในกลุ่มอายุ 45-49 ปี ไม่ว่าจะดูจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ แบบแผนที่ใ้ไม่ค่อยชัดเจน และมีความผันแปรมากอาจเป็นผลจากสตรีในกลุ่มอายุดังกล่าว เป็นกลุ่มสตรีสูงอายุ และการตอบในเรื่องต่าง ๆ อาจจะไม่คลาดเคลื่อนไปบาง

ข. การศึกษาของภรรยา ผลการวิจัยส่วนมากที่หาความสัมพันธ์ระหว่าง การศึกษากับภาวะเจริญพันธุ์มักจะเป็นรูปที่ว่า สตรีที่มีการศึกษาสูงขึ้น จะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำลง ตัวอย่างเช่น ประเทศศรีลังกา ข้อมูลในปี ค.ศ. 1971 (จากการสำมะโนประชากร) พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดของสตรีที่เคยสมรสอายุ 45-49 ปี ที่ไม่มีการศึกษา หรือมีการศึกษาในชั้นประถมศึกษาจะมีบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 6 คน และลดเหลือ 5 คน สำหรับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เหลือเพียง 4 คน สำหรับผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และเฉลี่ย 3 คน

สำหรับผู้มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา¹

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จากตารางที่ 21 พบว่า สตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาารวมทุกจังหวัด หรือพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด เช่น สตรีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ เมื่อพิจารณาารวมทุกจังหวัดพบว่า มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.80 คน ในขณะที่สตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.66 คน เมื่อพิจารณาในหมวดอายุ 15-24 ปี ของทุกจังหวัด พบว่าสตรีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.29 คน ในขณะที่สตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.27 คน จะเห็นวาคาที่โตต่างกันไปมากนัก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสตรีในกลุ่มอายุน้อย ยังมีความต้องการบุตรเพิ่มขึ้นอีก แต่เมื่อพิจารณาในหมวดอายุ 35-44 ปี พบว่าสตรีที่ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.96 คน ในขณะที่สตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.00 คน จะเห็นได้ว่าในกลุ่มอายุที่อายุสูงขึ้น สตรีที่มีการศึกษาสูงกว่า จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดน้อยลง สำหรับสตรีที่อยู่ในกลุ่มอายุ 45-49 ปี มีคาไม่ต่างกันมากนัก อาจจะเป็นผลจากสตรีในกลุ่มอายุดังกล่าว ยังไม่รู้จักการคุมกำเนิด และโอดหมกวัยภาวะเจริญพันธุ์ ดังนั้นการศึกษาที่สูงขึ้น จึงยังไม่มีผลต่อการกำหนดจำนวนบุตร

เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายจังหวัด และควบคุมด้วยอายุของสตรี พบว่า แบบแผนที่จะเห็นเด่นชัด ทั้งในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต ยกเว้นในกลุ่มอายุ 45-49 ปี แบบแผนที่เห็นชัดในกลุ่มอายุ 15-24, 25-34 และ 35-44 ยกเว้นในกลุ่มอายุ 45-49 ปี และเมื่อพิจารณาการศึกษาผลก็คล้ายกันกับการศึกษาของสามี กล่าวคือ สตรีที่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ สตรีในหมวดอายุ 15-24, 25-34 และ 35-44 ปี จังหวัดภูเก็ต มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่า 2 จังหวัดในหมวดอายุเดียวกัน ในขณะที่กลุ่มอายุ 45-49 ปี ภูเก็ตกลับมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่า

¹Serim TIMUR "Demographic Corelation of Woman's Education : Fertility, age at marriage and the family, "International Population Conference, Maxico, 1977, Vol. III P. 470.

ตารางที่ 19 จำนวนและอัตราส่วนร้อยละของคู่สมรส จำแนกตามการศึกษาของภรรยา
และสามี

การศึกษาของสามี การศึกษาของภรรยา	อ่านและเขียนไม่ได้	อ่านและเขียนได้
อ่านและเขียนไม่ได้	81.0(135)	39.0(51)
อ่านและเขียนได้	19.0 (31)	61.0(81)
รวม	100 %(166)	100 %(132)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามระดับการศึกษา
ของสามี อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี การศึกษาของสามี	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	1.29(28)	1.00 (5)	1.14 (7)	1.23(40)
อ่านและเขียนได้	1.28(36)	- (2)*	1.14(11)	1.24(49)
<u>25-34</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	2.23(35)	1.60 (5)	2.33(15)	2.20(55)
อ่านและเขียนได้	2.04(23)	- (3)*	1.96(23)	1.98(49)
<u>35-44</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	3.81(27)	- (1)*	3.17 (6)	3.76(34)
อ่านและเขียนได้	3.22 (9)	- (2)*	3.40 (5)	3.25(16)
<u>45+</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	4.08(26)	- (1)*	3.42(12)	3.80(39)
อ่านและเขียนได้	- (1)*	-	- (4)*	4.80 (5)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	2.78(116)	1.67(12)	2.58(40)	2.65(168)
อ่านและเขียนได้	1.86(69)	1.86 (7)	2.16(43)	1.97(119)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 21 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามระดับการศึกษา
ของภรรยา อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี การศึกษาของภรรยา	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	1.28(29)	- (1)*	1.20 (5)	1.29(35)
อ่านและเขียนได้	1.37(41)	1.14 (7)	1.00(12)	1.27(60)
<u>25-34</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	2.14(35)	- (3)*	2.30(20)	2.15(58)
อ่านและเขียนได้	2.20(20)	- (1)*	1.88(16)	2.03(37)
<u>34-44</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	3.91(33)	- (4)*	4.13 (8)	3.96(45)
อ่านและเขียนได้	- (2)*	- (1)*	- (2)*	2.00 (5)
<u>45+</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	4.04(28)	- (1)*	3.33(12)	3.76(41)
อ่านและเขียนได้	-	-	- (2)*	- (2)*
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
อ่านและเขียนไม่ได้	2.83(125)	2.56 (9)	2.78(45)	2.80(179)
อ่านและเขียนได้	1.65(63)	1.33 (9)	1.78(32)	1.66(104)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

2. แบบแผนของครอบครัว ครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยวต่างกัน ก็มีผลต่อการเจริญพันธุ์ทั่วไป ครอบครัวขยายน่าจะมีระดับการเจริญพันธุ์สูงกว่า ทั้งนี้เพราะ คู่สามีภรรยาจะเฝ้ากันเฝ้าเมียโดยไม่วางใจถึงภาวะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงที่เกื้อหนุนใหม่ เพราะภาระที่มีได้เป็นภาระของคู่สามีภรรยาแต่ผู้เดียว แต่เป็นภาระของทั้งครอบครัว ในขณะที่ครอบครัวเดี่ยว จะต้องมีภาระในการเลี้ยงดู และหาเงินเพื่อให้อุปโภคบริโภคเลี้ยงดู แต่การวิจัยในหลายพื้นที่ในประเทศอินเดีย พบว่า สตรีที่อาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยวมีบุตรมากกว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย² (NAG) ให้เหตุผลว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะในครอบครัวขยายของอินเดียมีอัตราการรวมเพศต่ำกว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเดี่ยว โดยที่ในครอบครัวขยายนั้นมีการอาศัยอยู่อย่างยัดเยียด ห้องนอนห้องหนึ่งอาจต้องนอนกันหลายคนทำให้การรวมเพศกระทำโดยยากกว่าครอบครัวเดี่ยว

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์และลักษณะโครงสร้างของครอบครัวในครั้งนี้ (ตารางที่ 22) พบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย เมื่อพิจารณาทุกจังหวัดมีค่าต่างกันไม่มากนัก จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของครอบครัวเดี่ยวมีค่า 2.65 คน ในขณะที่ครอบครัวขยายมี 2.48 คน แต่เมื่อพิจารณาในจังหวัดกระบี่ และจังหวัดพังงา พบว่า ครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าของครอบครัวขยาย คือในจังหวัดกระบี่ครอบครัวเดี่ยว มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.86 คน ในขณะที่ครอบครัวขยายมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.50 คน และเมื่อพิจารณาของจังหวัดพังงา พบว่า ครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.09 คน ครอบครัวขยายมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.63 คน สำหรับจังหวัดภูเก็ต ครอบครัวขยายมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.65 คน ขณะที่ครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.27 คน มีค่าต่างกันเล็กน้อย

¹Edwin D. Driver, Differential Fertility in Central India, (Princeton : Princeton University Press, 1963), pp. 39 - 40.

²Moni NAG, "Family Type and Fertility," World Population Conference 1965 (New York : United Nations, 1967), pp. 160 - 163.

การพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะเจริญพันธุ์ และลักษณะโครงสร้างของ
 ครอบครัวยุคก่อนแล้ว เมื่อนำอายุสตรีมาเป็นตัวแปรควบคุม พบว่า จังหวัดภูเก็ตครอบครั
 วยุคใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยกว่าครอบครัวยุคก่อนในทุกกลุ่มอายุ ในขณะที่จังหวัด
 ภูเก็ตนั้นมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของครอบครัวยุคใหม่ มีค่าน้อยกว่าครอบครัวยุคก่อน ใน
 3 กลุ่มอายุหลัง คือ กลุ่มอายุ 25-34, 35-44 และ 45-49 ปี แต่ในกลุ่มอายุ 15-19 ปี
 พบว่า ครอบครัวยุคใหม่มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าครอบครัวยุคก่อน แต่ในกลุ่มอายุ
 หลัง คือ 45-49 ปี พบว่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของครอบครัวยุคใหม่ต่ำกว่าครอบครั
 ยุคก่อน

มีข้อสังเกตว่าในกลุ่มอายุ 15-24 และ 35-44 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย
 ของจังหวัดภูเก็ตต่ำกว่าจังหวัดกระบี่และพังงาในแบบครอบครัวยุคใหม่ แต่ครอบครัวยุคก่อน
 จังหวัดภูเก็ตกลับมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าจังหวัดกระบี่และพังงา ส่วนในกลุ่ม
 อายุ 45-49 ปี แบบแผนดังกล่าวมีลักษณะในทางตรงกันข้าม คือ จำนวนบุตรเกิดรอด
 โดยเฉลี่ย ทั้งในแบบครอบครัวยุคก่อนและครอบครัวยุคใหม่นั้น จังหวัดกระบี่สูงกว่าจังหวัดพังงา
 และจังหวัดภูเก็ต

3. ศาสนากับภาวะเจริญพันธุ์ "ในการวิจัยชีวิตความเป็นอยู่และปัญหา
 ของชาวประมงที่จังหวัดชุมพรและสตูล" พบว่า ชุมชนปากน้ำหลังสวน (หัวหน้าครอบครัว
 เป็นประชากรที่มีสัญชาติไทยและชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธ) มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย
 5.13 คน ในขณะที่จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของชาวประมงชุมชนท่ามะดิ่ง (หัวหน้า
 ครอบครัวยุคใหม่เป็นประชากรมีเชื้อชาติมาเลย์และเป็นชุมชนนับถือศาสนาอิสลาม) มีจำนวนบุตร
 เกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.55 คน ¹

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า (ตารางที่ 23) จากการพิจารณาข้อมูลรวมทุกจังหวัด
 สตรีที่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่นับถือศาสนาอื่น และลัทธิ
 ไทยใหม่ คือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยเพียง 2.37 คน ในขณะที่สตรีที่สามีนับถือลัทธิ

¹ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, บัณฑิต ออนคำ และสายใจ กุญชรนาม. รายงานการวิจัย
 ความเป็นอยู่และปัญหาของชาวประมงที่จังหวัดชุมพรและสตูล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 35.

ตารางที่ 22 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามลักษณะโครงสร้างของครอบครัว อายุของสตรี และจังหวัด

อายุสตรี ลักษณะโครงสร้าง- ของครอบครัว	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
ครอบครัวเดี่ยว	1.53(56)	1.29 (7)	1.13(16)	1.43(79)
ครอบครัวขยาย	1.20(40)	1.17 (6)	- (4)*	1.20(50)
<u>25-34</u>				
ครอบครัวเดี่ยว	2.33(63)	1.69(13)	2.30(27)	2.24(103)
ครอบครัวขยาย	2.86(36)	-	1.83(12)	2.60(48)
<u>35-44</u>				
ครอบครัวเดี่ยว	3.78(67)	3.17(12)	2.94(17)	3.55(96)
ครอบครัวขยาย	3.85(20)	- (1)*	- (4)*	3.80(25)
<u>45+</u>				
ครอบครัวเดี่ยว	4.11(37)	- (2)*	2.90(10)	3.74(49)
ครอบครัวขยาย	4.50 (6)	- (1)*	4.33 (6)	4.38(13)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
ครอบครัวเดี่ยว	2.86(223)	2.09(34)	2.27(70)	2.65(327)
ครอบครัวขยาย	2.50(102)	1.63 (8)	2.65(26)	2.48(463)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ไทยใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.84 คน และสตรีที่สามีนับถือศาสนาอื่น เช่น คริสต์ อิสลาม มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.93 คน

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดตามหมวดอายุ ปรากฏว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จำแนกตามการนับถือศาสนาของสามี มีค่าไม่ต่างกันมาก กล่าวคือ หมวดอายุ 15-24 มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยในแต่ละจังหวัดมีค่าใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาหรือลัทธิใดก็ตาม แต่สตรีในหมวดอายุ 25-34 ของจังหวัดกระบี่ที่สามีนับถือลัทธิไทยใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยค่อนข้างสูง คือ 4.50 คน ยกเว้นในหมวดอายุ 45-49 ปี พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างการนับถือศาสนาหรือลัทธิกับภาวะเจริญพันธุ์ค่อนข้างชัด คือ สตรีที่สามีนับถือลัทธิไทยใหม่ ทั้ง 3 จังหวัดจะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีที่สามีนับถือศาสนา หรือลัทธิอื่น ๆ คือ จังหวัดกระบี่และพังงามีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.50 คน และ 4.00 คน ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสตรีในหมู่บ้านชาวเลที่สามีนับถือลัทธิไทยใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีที่สามีนับถือศาสนาและลัทธิอื่นเล็กน้อย

เมื่อพิจารณาตาม (ตารางที่ 24) เกี่ยวกับการนับถือศาสนาของภรรยาว่ามีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ในทุกกลุ่มอายุและรวมทุกจังหวัด พบว่า สตรีที่นับถือลัทธิไทยใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าสตรีที่นับถือศาสนาและลัทธิอื่น คือ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.91 คน สำหรับสตรีที่นับถือลัทธิไทยใหม่ ในขณะที่สตรีที่นับถือศาสนาคริสต์ อิสลาม ฯลฯ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.96 คน และสตรีที่นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ 2.47 คน

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดและตามหมวดอายุ พบว่า มีค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย เหมือนกับสตรีที่สามีนับถือศาสนาหรือลัทธิอื่นก็มีค่าแตกต่างกันน้อย ยกเว้นหมวดอายุ 25-34 ของจังหวัดกระบี่ที่สตรีที่นับถือลัทธิไทยใหม่ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.50 คน สำหรับในหมวดอายุ 45 ถึง 49 ปี เมื่อดูตามรายจังหวัดศาสนาและลัทธิที่สตรีที่นับถือก็เหมือนกันกับสตรีที่นับถือศาสนาและลัทธิอื่น คือ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.50 คน ของจังหวัดกระบี่ที่นับถือลัทธิไทยใหม่

ตารางที่ 23 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามการนับถือศาสนา
ของสามี อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี ศาสนาของสามี	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
พุทธ	1.40(67)	1.30(10)	1.17(18)	1.34(95)
ไทยใหม่	- (1)*	- (4)*	- (2)*	1.00 (7)
อื่น ๆ	1.41(27)	-	-	1.41(27)
<u>25-34</u>				
พุทธ	2.16(63)	1.67 (9)	1.19(37)	1.79(109)
ไทยใหม่	- (4)*	- (4)*	- (2)*	2.90(10)
อื่น ๆ	2.90(30)	-	- (2)*	2.81(32)
<u>35-44</u>				
พุทธ	3.69(59)	2.83(12)	3.14(21)	3.45(92)
ไทยใหม่	- (4)*	- (1)*	-	4.40 (5)
อื่น ๆ	4.00(24)	-	-	4.00(24)
<u>45+</u>				
พุทธ	4.30(20)	- (1)*	3.78(18)	3.97(39)
ไทยใหม่	- (2)*	- (1)*	-	- (3)*
อื่น ๆ	4.00(21)	- (1)*	- (1)*	3.78(23)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
พุทธ	2.55(209)	1.92(32)	2.12(94)	2.37(335)
ไทยใหม่	4.00(11)	2.10(10)	- (4)	2.84(25)
อื่น ๆ	2.99(102)	- (1)*	- (3)*	2.93(106)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 24 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามการนับถือศาสนา
ของภรรยา อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี ศาสนาของภรรยา	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
พุทธ	1.39(69)	1.30(10)	1.16(19)	1.34(98)
ไทยใหม่	- (1)*	- (4)*	- (1)*	1.67 (6)
อื่น ๆ	1.42(26)	-	- (1)*	1.40(27)
<u>25-34</u>				
พุทธ	2.16(63)	1.67 (9)	1.19(37)	2.13(109)
ไทยใหม่	- (4)*	- (4)*	-	3.12 (8)
อื่น ๆ	2.90(30)	-	- (2)*	2.81(32)
<u>35-44</u>				
พุทธ	3.68(60)	2.83(12)	3.14(21)	3.45(93)
ไทยใหม่	- (3)*	- (1)*	-	- (4)*
อื่น ๆ	4.00(24)	-	-	4.00(24)
<u>45+</u>				
พุทธ	4.30(20)	- (1)*	3.78(18)	3.97(39)
ไทยใหม่	- (2)*	- (1)*	-	- (3)*
อื่น ๆ	4.00(21)	- (1)*	- (1)*	3.91(23)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
พุทธ	2.54(212)	1.97(32)	2.49(95)	2.47(339)
ไทยใหม่	4.10(10)	2.10(10)	- (1)*	3.19(21)
อื่น ๆ	3.01(101)	- (1)*	- (4)*	2.96(106)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ค. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อขนาดครอบครัว อาชีพของสามีอาจจัดใคว่าเป็นดัชนีสถานภาพทางเศรษฐกิจ โดยทั่ว ๆ ไปมักจะพบว่าภาวะเจริญพันธุ์ในระดับสูง มักจะควบคุมไปกับการที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ภาวะเจริญพันธุ์ยังมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้ สิ่งที่ยพบและพอจะใช้เป็นหลักคือ คนที่มีรายได้นั้นมักมีบุตรมากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย ซึ่งลักษณะแบบนี้อาจจะคุไคไม่ชัดเจนนัก ในประเทศพัฒนาแล้ว และมีอัตราเกิดต่ำ เพราะบางครั้งมีความแตกต่างในเรื่องอัตราเกิดน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบระหว่างผู้ที่ฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ในหัวข้อนี้จึงมุ่งจะศึกษาว่าฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีอย่างไรบ้าง โดยจะพิจารณาความสัมพันธ์ของอาชีพของสามี ตลอดจนอาชีพของสตรีและรายได้ของคู่สมรสกับภาวะเจริญพันธุ์

1. อาชีพของสามี จากการศึกษาของ อภิชาติ จารัสถุทธิรงค์¹ ซึ่งศึกษาจากข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่าง 2 เพอร์เซ็นต์ ของข้อมูลสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 พบว่าสตรีที่สามีทำงานทางการเกษตรจะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงสุด ส่วนสตรีที่สามีทำงานคานบริหารและคานเสมียนจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำสุด¹

จากการศึกษาคั้งนี้ (ตารางที่ 25) เมื่อพิจารณาทุกกลุ่มอายุ พบว่า สตรีที่สามีมีอาชีพเกี่ยวกับอาชีพประมงและรับจ้าง จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่า สตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับประมง, รับจ้าง และทำงานมากกว่า 2 อาชีพ คือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.89 คน ในขณะที่สตรีที่สามีมีอาชีพรับจ้างมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.27 คน มีความคล้ายคลึงกับการวิจัยอื่น ๆ ที่พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพกับภาวะเจริญพันธุ์ และการวิจัยส่วนมาก ก็มักจะพบว่าสตรีที่สามีมีอาชีพเกี่ยวกับการกสิกรรมหรือใช้แรงงานมาก ๆ มักมีบุตรมาก ในขณะที่สตรีที่สามีมีอาชีพเกี่ยวกับการใช้แรงงานน้อยจะมีภาวะเจริญพันธุ์

¹ อภิชาติ จารัสถุทธิรงค์ และสุปราณี บุญประเทือง, สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 ภาวะเจริญพันธุ์ รายงานวิเคราะห์ฉบับที่ 3, หน้า 17.

คำ มีข้อสงสัยเถกเถา เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยทุกกลุ่ม อาชีพนั้นของทุกจังหวัดมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก อาทิเช่น จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับประมง จังหวัดกระบี่ ภูเก็ต และพังงา มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.75 คน 3.00 คนและ 2.50 คนตามลำดับ อันนี้อาจจะเป็นเพราะอาชีพอื่น ๆ ก็มีลักษณะการไร้แรงงานเหมือน ๆ กัน ทำให้จำนวนเกิดรอดโดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างอาชีพของสามีกับภาวะเจริญพันธุ์ในแต่ละหมวดอายุ มีความสัมพันธ์กันน้อยมาก และความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่แน่นอนในแต่ละหมวดอายุ ทั้งนี้เพราะอาชีพส่วนใหญ่ของสามีในหมู่บ้านชาวเลเป็นอาชีพที่ไร้แรงงานเป็นส่วนหนึ่ง การพิจารณาเปรียบเทียบจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของสตรีที่มีอาชีพประมงที่รับจ้างในแต่ละหมวดอายุ ก็ยังไม่สามารถชี้ขาดลงไปได้ว่าอาชีพประมงและรับจ้างมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงเสมอไป อนึ่งเมื่อพิจารณาในแต่ละหมวดอายุเป็นรายจังหวัดพบว่า จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ในแต่ละหมวดอายุของทั้ง 3 จังหวัด ยังชี้ชัดลงไปไม่ได้ว่าหมวดไหนของจังหวัดใดค่าที่สุด เพราะผลมาจากอาชีพของสามีของสตรีชาวเลทำงานในลักษณะอาชีพที่เหมือนกัน

2. อาชีพของสตรีกับภาวะเจริญพันธุ์ อาชีพของสตรีที่ต่างกันมักจะพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ทำให้มีภาวะเจริญพันธุ์ต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเงื่อนไขจากลักษณะการประกอบอาชีพของสตรี ตลอดจนสภาพแวดล้อมที่ต่างกันของแต่ละอาชีพที่สตรีเหล่านั้นประกอบอยู่ จากการศึกษาเรื่องการทำงานของสตรีไทยในชนบทกับภาวะเจริญพันธุ์ ลูก และบุญเลิศ เลี้ยวประไพ พบว่า สตรีที่ไม่ได้ทำงานเกี่ยวกับการเกษตร มีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่ทำงานเกี่ยวกับการเกษตร และยังพบว่าสตรีที่ไม่ได้ทำงานกลับมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าสตรีที่มีอาชีพทางการเกษตรเล็กน้อย¹

¹Michael J. Cook and Boonlert Leoprapai, Labor Force Participation, Village Characteristics and Modernism and Their Influence on Fertility Among Rural Thai Women (Bangkok : Institute for population and social Research Mahidol University, 1977), p. 59, table 33.

พิจารณาภาวะเจริญพันธุ์ประเภทอาชีพที่มีความสำคัญกันหรือไม่ ระหว่างการเจริญพันธุ์และการทำงานของสตรี (ตารางที่ 26) การศึกษาครั้งนี้พบว่า สตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับการทำงานมากกว่า 2 อาชีพและเกี่ยวกับการประมงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่มีอาชีพอื่น

พิจารณารวมทุกจังหวัด พบว่าสตรีที่ทำงานมากกว่า 2 อาชีพขึ้นไปมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.89 คน ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับสตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับการประมง มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.72 คน ในขณะที่สตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับการประมงและรับจ้างและรับจ้างอย่างเดียวมีจำนวนบุตรเกิดรอดคนน้อยลงไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.61 คน และ 2.27 คนตามลำดับ

เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่า สตรีที่ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ มีภาวะเจริญพันธุ์สูงสุดในจังหวัดกระบี่ ส่วนในจังหวัดภูเก็ตสตรีที่มีอาชีพเกี่ยวกับการประมงมีภาวะเจริญพันธุ์สูงสุด และจังหวัดทั้งสามสตรีที่ทำงานเกี่ยวกับการประมงและรับจ้างมีภาวะเจริญพันธุ์สูงสุด แต่เมื่อควบคุมคววอายุ ในหมวดอายุ 15-24, 25-34, 35-44 และ 45-49 ปีของจังหวัดกระบี่พบว่า สตรีที่ทำงานตั้งแต่ 2 อาชีพขึ้นไป มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าอาชีพอื่น

มีข้อน่าสังเกตว่าเมื่อควบคุมคววอายุและพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด ก็พบผลในทำนองเดียวกันกับอาชีพของสามี คือจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย ไม่ว่าจะพิจารณาจากอาชีพอะไรหรือจังหวัดอะไร ในหมวดอายุไหนก็ตาม จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของทั้ง 3 จังหวัดก็ใกล้เคียงกัน อันนี้เพราะอาชีพที่สตรีชาวเลประกอบการทำงานนั้นเป็นอาชีพที่ไร้แรงงานทั้งนั้น และลักษณะของงานก็เหมือนกัน กังที่กล่าวมาจากตารางที่ 25 แล้ว

3. รายได้ของคู่สมรส รายได้ของคู่สมรสมีส่วนทำให้ภาวะเจริญพันธุ์แตกต่างกัน การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ กับภาวะเจริญพันธุ์จากโครงการวิจัยภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทย พ.ศ. 2518 (SOFT) พบว่า คู่สมรสที่มีรายได้อยู่ในระดับสูงจะมีภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าคู่สมรสที่มีรายได้ในระดับต่ำ เช่นเมื่อพิจารณาคู่สมรสรวมทั้งหมดพบว่า คู่สมรสที่มีรายได้สูงสุดในระดับสูงสุด จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.9 คน ในขณะที่คู่สมรสที่มีรายได้ในระดับต่ำมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.2 คน และถ้าพิจารณาจาก

ระยะเวลาการสมรสของคู่สมรสจะพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ของคู่สมรสกับภาวะเจริญพันธุ์ทั้งกลาง จะมีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนสำหรับคู่สมรสที่มีระยะเวลาการสมรสมากขึ้น ความสัมพันธ์ทั้งกลางจะลดลง เช่น คู่สมรสที่ทำกรสมรสเป็นเวลาดำกว่า 10 ปี พบว่า คู่สมรสที่มีรายได้อยู่ในระดับสูงมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.6 คน ในขณะที่คู่สมรสที่มีรายได้อยู่ในระดับต่ำ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.0 คน¹

จากการศึกษาครั้งนี้ (ตารางที่ 27) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์ แต่ความสัมพันธ์ทั้งกลางจะเห็นได้ชัดเมื่อพิจารณาคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาทขึ้นไป กับคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 81 บาทขึ้นไป แล้วยกพิจารณา รายได้ออกเป็น 3 ระดับ พบว่า ความสัมพันธ์กับภาวะเจริญพันธุ์กับรายได้ของคู่สมรสมีแบบแผนที่ค่อนข้างจะแปรปรวน อาทิเช่น เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยแยกตามระดับและรายได้จากสตรีทุกกลุ่มอายุ พบว่า คู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาท, 41 ถึง 80 บาท และ 80 ขึ้นไป มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.53 คน, 2.03 คน และ 2.73 คนตามลำดับ

การพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัดก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน คือ จะพบความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับภาวะเจริญพันธุ์ สำหรับคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาท และคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 81 บาทขึ้นไป กล่าวคือคู่สมรสที่ในกลุ่มที่มีรายได้น้อย จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้มีรายได้สูง อย่างไรก็ตาม กรณีของจังหวัดพังงากลับพบว่า คู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาท มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 81 บาทขึ้นไป ผลที่ได้อาจจะเนื่องมาจากข้อมูลของคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาท มีน้อยราย ซึ่งอาจจะเป็นผลต่อค่าจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย หรืออาจจะเป็นผลจากการที่คู่สมรสในจังหวัดพังงา มีรายได้โดยเฉลี่ยไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะการนำรายได้มาหาความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย จึงได้ค่าที่แปรปรวนไป

¹Chulalongkorn University, Institute of Population Studies, and Population Survey Division National Statistical Office, The Survey of Fertility in Thailand : Country Report No. 1, vol. 1 (Bangkok : Institute of Population Studies Chulalongkorn University, 1977), pp. 50 - 53.

ตารางที่ 25 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอาชีพของสามี
อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี อาชีพของสามี	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
ประมง	1.40(20)	- (1)*	- (2)*	1.35(23)
รับจ้าง	1.38(21)	- (1)*	- (3)*	1.32(25)
ประมงและรับจ้าง	1.00 (5)	- (2)*	- (2)*	1.11 (9)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	- (4)*	- (1)*	- (2)*	1.28 (7)
<u>25-34</u>				
ประมง	2.68(31)	- (1)*	2.31(13)	2.56(45)
รับจ้าง	2.33(18)	1.50 (6)	1.86 (7)	2.06(31)
ประมงและรับจ้าง	- (1)*	- (3)*	- (2)*	2.33 (6)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	2.33 (6)	-	- (1)*	2.14 (7)
<u>35-44</u>				
ประมง	3.75(16)	- (4)*	3.00 (6)	3.38(26)
รับจ้าง	3.50(14)	- (4)*	- (1)*	3.26(19)
ประมงและรับจ้าง	4.20 (5)	- (1)*	-	4.50 (6)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	4.00 (6)	-	- (2)*	3.87 (8)

* ขอมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 25 (ต่อ)

อายุของสตรี อาชีพของสามี	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
45+				
ประมง	- (2)*	-	3.90(10)	3.91(12)
รับจ้าง	- (4)*	- (1)*	- (2)*	3.86 (7)
ประมงและรับจ้าง	- (1)*	- (1)*	-	- (2)*
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	3.67 (9)	-	3.20 (5)	3.50(14)
ทุกกลุ่มอายุ				
ประมง	2.76(79)	2.17 (6)	2.87(31)	2.76(116)
รับจ้าง	2.42(57)	1.67(12)	2.15(13)	2.27(82)
ประมงและรับจ้าง	3.08(12)	2.57 (7)	- (4)*	2.61(23)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	3.08(25)	- (1)*	2.60(10)	2.89(36)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 26 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอาชีพของภรรยา
อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี อาชีพของภรรยา	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
ประมง	1.40(20)	- (1)*	- (2)*	1.35(23)
รับจ้าง	1.38(21)	- (1)*	- (3)*	1.32(25)
ประมงและรับจ้าง	1.00 (5)	- (2)*	- (2)*	1.11 (9)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	- (4)*	- (1)*	- (2)*	1.28 (7)
<u>25-34</u>				
ประมง	2.68(31)	- (1)*	2.31(13)	2.56(45)
รับจ้าง	2.33(18)	1.50 (6)	1.86 (7)	2.06(31)
ประมงและรับจ้าง	- (1)*	- (3)*	- (2)*	2.33 (6)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	2.33 (6)	-	- (1)*	2.14 (7)
<u>35-44</u>				
ประมง	3.75(16)	- (4)*	3.00 (6)	3.38(26)
รับจ้าง	3.50(14)	- (4)*	- (1)*	3.26(19)
ประมงและรับจ้าง	4.20 (5)	- (1)*	-	4.50 (6)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	4.00 (6)	-	- (2)*	3.87 (8)

* ขอมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 26 (ต่อ)

อายุของสตรี อาชีพของภรรยา	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>45+</u>				
ประมง	3.91(12)	-	3.90(10)	3.90(22)
รับจ้าง	- (4)*	- (1)*	- (2)*	3.86 (7)
ประมงและรับจ้าง	- (1)*	- (1)*	-	- (2)*
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	3.67 (9)	-	3.20 (5)	3.50(14)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
ประมง	2.76(79)	2.17 (6)	2.87(31)	2.76(116)
รับจ้าง	2.42(57)	1.67(12)	2.15(13)	2.27(82)
ประมงและรับจ้าง	3.80(12)	2.57 (7)	- (4)*	2.89(36)
ทำงานมากกว่า 2 อาชีพ	3.08(25)	- (1)*	2.60(10)	2.89(36)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว
(ต่อวัน) อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี รายได้ของครอบครัว(บาท)	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
1-40	1.67 (6)	- (1)*	- (4)*	1.55(11)
41-80	1.36(50)	1.38 (8)	- (4)*	1.36(62)
81 บาทขึ้นไป	1.43(42)	1.00 (5)	1.00(12)	1.31(59)
<u>25-34</u>				
1-40	1.83 (6)	-	- (4)*	2.00(10)
41-80	2.15(40)	1.67 (6)	2.22(14)	2.12(60)
81 บาทขึ้นไป	3.00(43)	1.71 (7)	2.05(22)	2.58(72)
<u>35-44</u>				
1-40	- (4)*	-	- (4)*	3.38 (8)
41-80	3.58(40)	3.00 (6)	3.29 (7)	3.48(53)
81 บาทขึ้นไป	4.05(43)	3.14 (7)	2.90(10)	3.75(60)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 27 (ต่อ)

อายุของสตรี รายใดของครอบครัว(บาท)	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
45+				
1-40	- (4)*	-	- (1)*	4.20 (5)
41-80	4.05(22)	- (1)*	4.00 (8)	3.94(31)
81 บาทขึ้นไป	4.41(17)	- (2)*	3.20(10)	3.86(29)
ทุกกลุ่มอายุ				
1-40	2.45(20)	- (1)*	2.54(13)	2.53(34)
41-80	2.54(152)	1.91(21)	2.76(33)	2.03(206)
81 บาทขึ้นไป	3.02(145)	2.09(21)	2.19(54)	2.73(220)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อพิจารณาในแต่ละหมวดอายุ ก็พบผลในทำนองเดียวกันกล่าวคือ จะพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับภาวะเจริญพันธุ์ สำหรับคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 1 ถึง 40 บาท และคู่สมรสที่มีรายได้ตั้งแต่ 81 บาทขึ้นไป คือคู่สมรสในกลุ่มที่มีรายได้น้อย จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่า ผู้ที่มีรายได้สูง แต่ถาแยกพิจารณารายได้ของคู่สมรสเป็น 3 ระดับ ความสัมพันธ์จะมีแบบแผนที่ไม่แน่นอนนัก การพิจารณาในแต่ละหมวดอายุ และเป็นรายจังหวัด ก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน

ง. ปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ การศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ และการวางแผนครอบครัว ในชนบทภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ภาวะเจริญพันธุ์ของจังหวัดเชียงใหม่ลดลงเร็วกว่าของจังหวัดเชียงราย ทั้งนี้เพราะจังหวัดเชียงใหม่เริ่มโครงการวางแผนครอบครัวก่อน และความต้องการของขนาดครอบครัวสมบูรณ์ของจังหวัดเชียงใหม่ต้องการขนาดครอบครัวสมบูรณ์เพียง 2 คน ในขณะที่เชียงรายต้องการ 2.5 คน ซึ่งเป็นผลจากการวางแผนครอบครัวกันกล่าวมาแล้ว¹

เมื่อพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อสตรีหนึ่งคน จำแนกตามทัศนคติที่มีต่อการวางแผนครอบครัว (ตารางที่ 28) ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณารวมทุกจังหวัด หรือพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด พบว่า ผู้ที่เห็นควยกับการวางแผนครอบครัว จะมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่ไม่เห็นควยกับการวางแผนครอบครัว เช่น เมื่อพิจารณาทุกจังหวัด สตรีที่เห็นควย และสตรีที่ไม่เห็นควยกับการวางแผนครอบครัว มีค่าไม่แตกต่างกันมากนัก คือ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.65 คน และ 2.58 คนตามลำดับ อันนี้อาจเป็นเพราะคนที่เห็นควยนั้น มีจำนวนเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงอยู่แล้ว ส่วนผู้ที่ไม่เห็นควย เพราะยังมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยยังต่ำอยู่ จึงไม่สนับสนุนในเรื่องการวางแผนครอบครัว

¹ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คณะสังคมศาสตร์และคณะแพทยศาสตร์, และศูนย์ศึกษาชุมชนและครอบครัว มหาวิทยาลัยวิชาโก, ภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว ในชนบทภาคเหนือของประเทศไทย, หน้า 55.

ขอนาสังเกตก็คือ ในกลุ่มสตรีที่เห็นควายนั้น จังหวัดหนึ่งมีจำนวนบุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ยค่าที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดกระบี่และภูเก็ต กล่าวคือ มีจำนวนบุตรเกิดรอด โดยเฉลี่ย 2.13 คน ในขณะที่จังหวัดกระบี่และจังหวัดภูเก็ตมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.87 คน และ 2.35 คนตามลำดับ อนึ่งเมื่อพิจารณาแยกตามหมวดอายุ พบว่า ในกลุ่มอายุของสตรี 35-44 ผู้ที่เห็นควายนับว่ามีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่ไม่เห็นควาย การพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด ก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน ยกเว้นจังหวัดกระบี่ที่ผู้เห็นควาย มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยกว่าผู้ที่ไม่เห็นควาย การที่ในกลุ่มอายุดังกล่าว จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของผู้ที่เห็นควายสูงกว่าผู้ที่ไม่เห็นควาย อาจเป็นผลจากสตรีในวัยดังกล่าว ถึงแม้จะเห็นควายกับการคุมกำเนิดเพื่อวางแผนครอบครัว แต่เป็นการเห็นควายในขณะที่ตัวเอง มีจำนวนบุตรมากแล้ว และเมื่อพิจารณาจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อสตรีหนึ่งคน จำแนกตามการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว ซึ่งในเรื่องความสัมพันธ์ดังกล่าว มีผู้ศึกษาไว้หลายท่าน เช่น การศึกษาของโนเกลและพิชิต พบว่า สักส่วนของคู่สมรสในเขตชนบทของประเทศไทยที่เคยใช้หรือกำลังใช้การคุมกำเนิด เพื่อการวางแผนครอบครัวจะเพิ่มขึ้น เมื่อจำนวนบุตรเกิดรอดของเด็กเพิ่มมากกว่า 3 คน เป็นทำนองที่ว่าคู่สมรสจะใช้การคุมกำเนิด เพื่อการวางแผนครอบครัว ก็ต่อเมื่อเขาเหล่านั้น มีจำนวนบุตรพอตามที่เขาต้องการแล้ว¹

Moore กล่าวว่า "เมื่อพิจารณาการจำกัดขนาดของครอบครัวของสตรีในหมวดอายุแรก ๆ พบว่า สตรีที่ใช้การวางแผนครอบครัวในหมวดอายุดังกล่าว จะมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าสตรีที่ไม่ใช่การวางแผนครอบครัว การที่มีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่า เป็นผลจากสตรีดังกล่าวมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงอยู่แล้ว ก่อนที่จะมาใช้การคุมกำเนิด เพื่อการวางแผนครอบครัว การที่จะทำให้สตรีในหมวดอายุน้อย ๆ มีการใช้การวางแผนครอบครัวก่อนที่จะมีบุตรมากแล้ว จึงนำเอาการวางแผนครอบครัวมาใช้ จะเป็นการต่อไปของการพัฒนา

¹John Knodel, and Pichit Pitaktepsombati, "Thailand : Fertility and Family Planning Among Rural and Urban Women," Studies in Family Planning 4, (September 1973) : 245.

ดังกล่าว¹ การศึกษาของโนเคลและวิศิษฐ์ พบว่า เมื่อพิจารณาสตรีในเขตชนบททุกกลุ่ม อายุ 25-34 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยของผู้ที่ไม่ใช่การคุมกำเนิด มีจำนวนน้อยกว่าผู้ที่ใช่การคุมกำเนิด คือมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 3.46 คน ในขณะที่ผู้ใช่การคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 4.29 คน แต่เมื่อพิจารณาในหมวดอายุ 35-44 พบว่า ผู้ที่ใช้การคุมกำเนิดมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าผู้ที่ไม่ใช่การคุมกำเนิด²

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ (ตารางที่ 29) พบว่า เมื่อพิจารณารวมทุกกลุ่มอายุ จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยที่เคยใช้ (การปฏิบัติ) การคุมกำเนิดเพื่อการวางแผนครอบครัว มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยน้อยกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้ คือ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.41 คน ในขณะที่ผู้ไม่เคยใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.56 คน การพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัดก็ใกล้เคียงในทำนองเดียวกัน โดยเฉพาะในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดกระบี่ แต่ในกรณีจังหวัดพังงา พบว่า ผู้ที่เคยใช้การควบคุมกำเนิด กลับมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้

อนึ่ง มีข้อสังเกตว่า ในกลุ่มสตรีที่เคยใช้การคุมกำเนิดเพื่อการวางแผนครอบครัว นั้น จังหวัดพังงามีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยค่าที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.00 คน ในขณะที่จังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.56 คน และ 2.23 คนตามลำดับ

¹Wilbert E. Moore, Social Change Englrwood Cliffs, New Jersey : Prentice-Mall Inc., 1963), p. 101.

²Knodel and Prachuabmoh, The Fertility of Thai Women, p. 38.

เมื่อพิจารณาค่าความหนาแน่นของสตรี พบว่า เกือบทุกกลุ่มอายุของสตรี ผู้ที่ไม่เคยใช้การวางแผนครอบครัว มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยสูงกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้ กล่าวคือ กลุ่มสตรีหมวกอายุ 15-24, 35-44 และ 45-49 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 1.47 คน, 3.59 คน และ 4.33 คนตามลำดับ ยกเว้นสตรีในหมวกอายุ 25-34 ปีที่มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยใช้การวางแผนครอบครัว อาจเป็นเพราะสตรีในหมวกอายุนี้อยู่ในช่วงทำงาน ซึ่งต้องการมีบุตรน้อยและชนิดของงานที่ทำได้ต้องใช้แรงงานมากทำให้ไม่มีโอกาสรวมหลับนอนกับสามีบ่อยนัก ส่วนเหตุผลที่สตรีหมวกอายุ 15-24, 35-44 และ 45-49 ปี มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำ ในกลุ่มสตรีที่ไม่เคยใช้การวางแผนครอบครัว นั้น อาจจะเป็นผลจากคุณสมบัติของสตรีที่มีจำนวนบุตรมากอยู่แล้ว ที่จะมาใช้การคุมกำเนิดเพื่อการวางแผนครอบครัว หรือกล่าวอีกในหนึ่งว่า การใช้การวางแผนครอบครัวเพื่อคุมกำเนิด หลังจากที่ มีบุตรหลายคนแล้ว เพื่อตั้งช่วงของการมีบุตรแต่ละคนให้ยาวนานขึ้น สำหรับการศึกษาในหมวกอายุ 25-34 ปี พบว่า สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิดมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่ำกว่าสตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิด กล่าวคือ สตรีที่ไม่เคยใช้มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.30 คน ในขณะที่สตรีที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิด มีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย 2.52 คน การพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัดก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน สำหรับจังหวัดกระบี่ และจังหวัดภูเก็ต แต่ในกรณีจังหวัดพังงา พบว่า ผู้ที่ไม่เคยใช้กลับมีจำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ย สูงกว่าผู้ที่ไม่เคยใช้การคุมกำเนิด

ศูนย์วิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 28 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามทัศนคติที่มีการวางแผนครอบครัว อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี ทัศนคติ ที่มีต่อการวางแผนครอบครัว	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
เห็นควย	1.56(27)	- (4)*	1.07(15)	1.37(46)
ไม่เห็นควย	1.33(69)	1.25 (8)	1.40 (5)	1.33(82)
<u>25-34</u>				
เห็นควย	2.56(41)	1.67 (6)	2.17(23)	2.35(70)
ไม่เห็นควย	2.50(58)	1.61 (7)	2.06(16)	2.34(81)
<u>35-44</u>				
เห็นควย	3.78(32)	- (3)*	3.57 (7)	3.76(42)
ไม่เห็นควย	3.80(55)	2.80(10)	2.85(13)	3.51(78)
<u>45+</u>				
เห็นควย	4.64(11)	- (2)*	4.00 (9)	4.18(22)
ไม่เห็นควย	4.00(32)	- (1)*	3.33 (9)	3.78(42)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
เห็นควย	2.87(111)	2.13(15)	2.35(54)	2.65(180)
ไม่เห็นควย	2.68(214)	1.96(26)	2.49(43)	2.58(283)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย

ตารางที่ 29 จำนวนบุตรเกิดรอดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว อายุของสตรี และจังหวัด

อายุของสตรี การปฏิบัติ เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว	กระบี่	พังงา	ภูเก็ต	รวม
<u>15-24</u>				
ปฏิบัติ	1.67(21)	1.00 (5)	1.25 (8)	1.47(34)
ไม่ปฏิบัติ	1.26(38)	1.33 (6)	1.00 (7)	1.23(51)
<u>25-34</u>				
ปฏิบัติ	2.50(36)	1.86 (7)	2.06(16)	2.30(59)
ไม่ปฏิบัติ	2.76(29)	1.60 (5)	2.25 (8)	2.52(42)
<u>35-44</u>				
ปฏิบัติ	3.43(14)	- (2)*	3.50 (6)	3.59(22)
ไม่ปฏิบัติ	3.93(27)	2.67 (9)	2.71 (7)	3.47(43)
<u>45+</u>				
ปฏิบัติ	- (4)*	-	- (2)*	4.33 (6)
ไม่ปฏิบัติ	3.62(21)	- (2)*	3.46(13)	3.42(36)
<u>ทุกกลุ่มอายุ</u>				
ปฏิบัติ	2.56(75)	2.00(14)	2.23(32)	2.41(121)
ไม่ปฏิบัติ	2.70(115)	1.91(22)	2.54(35)	2.56(172)

* ข้อมูลต่ำกว่า 5 ราย